

Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams

2011 m.

11–12 klasės

Rajono (miesto) etapas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

.....
mokykla/gimnazija

.....
dalyvio vardas, pavardė

Vertinimas:

I UŽDUOTIS

Klausimai:

1. Ar Donelaičiui esant gyvam buvo publikuotas bent vienas jo kūrinys?

Vertinimas

2. Koks žymus XIX a. kultūros veikėjas pateikė dabar įprastai vartojamą Donelaičio pavardės formą? Kaip iš tiesų pasirašinėjo pats Donelaitis?

3. Kokios kalbos dalies žodžių Donelaičio *Metuose* yra daugiausiai? Kokių bruožų tai suteikia Donelaičio kalbai?

4. *Metuose* vartojama daug niekinamosios reikšmės daiktavardžių (pejoratyvų), pavyzdžiui, *apakėlis* (*apjakėlis*). Išvardinkite dar bent tris tokius daiktavardžius, būdingus Donelaičio *Metams*.

5. Donelaitis *Metuose* mini daug tradicinių lietuvių valgių ir gėrimų. Ar jau buvo žinomi ir *Metuose* paminėti tokie gėrimai kaip kava ir arbata?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

II UŽDUOTIS

Yra pravardinės kilmės pavardžių, atsiradusių iš profesijų pavadinimų. Pateikite šios kilmės priesagas turinčių pavardžių (bent dvi) ir nurodykite, iš kokio ir ką reiškiančio daiktavardžio jos atsirado.

Vertinimas

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

III UŽDUOTIS

R. Kuodis. Savivaldybės dangoraižis: dar vienas „monkės biznis“

Pastaruoju metu politikai su užsidegimu akyse pradėjo skleisti, anot jų, genialias finansinės inžinerijos idėjas. Pavyzdžiui, parduoti ir vėl išsinuomoti Vilniaus savivaldybės dangoraižį, investuoti į viešąją infrastruktūrą kviečiant koncesininkus privačiai ir viešajai partnerystei. Kaip įprasta Lietuvoje, sąnaudų ir naudos analizė lieka „kažkur anapus“. Pamėginkime įvertinti šias idėjas sąnaudų ir naudos analizės principais, pasinaudodami Vilniaus savivaldybės dangoraižio pavyzdžiu.

Delfi, 2009 gruodžio mėn. [kalba netaisyta]

Klausimai:

1. Perskaitę straipsnio antraštę ir pateiktą straipsnio pirmąją pastraipą paaiškinkite, kaip suprantate antraštėje pavartotą pasakymą „monkės biznis“.

Vertinimas

2. Iš kurios kalbos kilo šis pasakymas, kurį, beje, viename savo vėlesniųjų romanų mini Petras Cvirka?

3. Remdamiesi pateiktu tekstu trumpai nusakykite, kas stilistiškai jam yra būdinga?

4. Kokiam stiliui priklauso ši teksto atkarpa?

5. Kokios mokslo srities atstovai dažnai ir įprastai vartoja žodį „koncesininkas“?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IV UŽDUOTIS

Klausimai:

1. Vilniaus Katedros aikštėje stovi akmuo, ant kurio iškalti metai – 1323. Kokį istorijos faktą žymi šie metai?

Vertinimas

2. Vilniuje buvo išspausdintos pirmosios Lietuvos knygos. Kas ir kada tai padarė? Kokia kalba buvo parašytos šios knygos?

3. Kokia Vilniaus vardo kilmė? Kaip vadinami tokios kilmės vietovardžiai?

4. Vilniuje gimė karaliaus Žygimanto Augusto ir Barbaros Radvilaitės meilės istorija, Vilniuje įvyko ir jų vedybos. Kokius žinote literatūros kūrinius, įamžinusius šią istoriją? Kur palaidota Barbora Radvilaitė?

5. Kokie du žymūs XX a. antrosios pusės lietuvių prozininkai savo romanų veiksmą dažniausiai lokalizavo Vilniuje? Paminėkite bent du svarbiausius jų romanus.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

V UŽDUOTIS

Vardažodžiai: *medinis, pirmas, raudonas, varnelė, vienas, žioplas.*

Klausimai:

1. Suskirstykite pateiktus žodžius į gramatines grupes: kiekvienai grupei priskirkite žodžius, kurios formas sieja *vienas gramatinis* požymis (pvz., veiksmažodžiai ir tam tikros jų formos yra tie žodžiai, kurie turi gramatinį *laiko* rodiklį), ir nurodykite tą gramatinį požymį.

Vertinimas

Pastaba: tas pats žodis gali būti įrašytas keliose grupėse; neskirstykite žodžių pagal kalbos dalis.

2. Paaiškinkite, kaip suprantate terminą *vardažodis*?

Vertinimas: Už kiekvieną teisingai nurodytą grupę ir jai priskirtus žodžius - **2** taškai (**0** (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)).
0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VI UŽDUOTIS

Sakiniu „Sustok, akimirka, saldi!“ yra reklamuojami saldainiai (tai yra saldainių reklama).

Klausimai:

1. Šis sakinytis yra perdirbta gerai žinoma literatūrinė frazė. Iš kur ta frazė paimta ir kas jos autorius?

Vertinimas

2. Ko siekė reklamos kūrėjai, perdirbę žinomą citatą?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VII UŽDUOTIS

Kokie gi jūs krikščionys! Stabmeldžiai.

Kiekvieną žygį pradedate burtais

Ir burtais baigiat. Poterių nemokat.

Žegnojatės, mačiau, kaire ranka

Ir tris kartus per petį spjaunat.

Žemėpačiais, laukosargiais, žalčiais

Aptekę jūsų sielos. Dievas mato,

Kaip aš dėl jų su pragaru grumiuosi.

J. Marcinkevičius, „Mažvydas“

Klausimai:

1. Kokį tekstą parafrazuoja ši J. Marcinkevičiaus ištrauka? Kurie įvaizdžiai tiesiogiai yra perimti iš šio teksto?

Vertinimas

2. Mažvydas – J. Marcinkevičiaus poetinės trilogijos antroji dalis. Kokios yra kitos dvi šios trilogijos dalys? Kokius tris lietuvių tautos ir valstybės istorinės brandos liudijimus Marcinkevičius interpretavo savo trilogijoje?

3. J. Marcinkevičiaus dramoje M. Mažvydas vaizduojamas kaip valstiečių socialinės priespaudos kritikas. Ar toks Mažvydo įvaizdis paremtas istorine tikrove? Kodėl Marcinkevičius sukūrė būtent tokį Mažvydo įvaizdį?

4. Kokiose dviejose šalyse vyksta Mažvydo dramos veiksmas? Kada ir kur išleista pirmoji lietuviška knyga?

5. Mažvydas – vienas iš lietuvių reformacijos pradininkų. Kokie kiti lietuvių reformacijos ir raštijos pradininkai minimi šioje dramoje arba yra jos veikėjai?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VIII UŽDUOTIS

Ėgi antys „pry! pry! pry!“ priskridę int liūną;

Ėgi kukutis klausia savo pačią, sūnų:

„Ką, ką, ką jums atnešti? Ką jūs kalbat niekus?

Ką, ką, ką, ką? ar grūdus? ar musias? ar sliekus?“

Ėgi mat gegutėlė dairos ir kėtojas:

Čia kukuodama verkia, čia juokias kvatojas.

Antanas Baranauskas, „Anykščių šilelis“

Klausimai:

1. Ištraukos sakinyje „*Ėgi antys „pry! pry! pry!“ priskridę int liūną;*“ yra tropas. Nusakykite jo rūšį ir ją trumpai pagrįskite.

Vertinimas

2. Kaip bendrinės lietuvių kalbos sakinyje būtų vertinamas toks dalyvio *priskridę* (žr. į ištrauką) vartojimas? Atsakymą motyvuokite.

3. Kokia kalbos dalis yra *ėgi*?

4. Raskite tekste bent vieną veiksmažodžių antonimų porą ir panaudoję jų šaknis padarykite daiktavardžius – veikėjų pavadinimus.

5. Tekste yra vartojamas daiktavardis, kuris sutampa su XX a. antrosios pusės lietuvių literatūrinio personažo vardu. Koks tai yra daiktavardis ir kas sukūrė tą personažą?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IX UŽDUOTIS

Klausimai:

1. Ar Maironiui turėjo įtakos rusų romantizmas? Jei taip, tai kodėl?

Vertinimas

2. Kokia spalva dominuoja Maironio *Pavasario balsuose*? Pabandykite pasamprotauti, kodėl ir kaip tai yra susiję su romantizmu?

3. Kuris iš šių pasaulinės klasikos autorių nėra romantizmo atstovas?

a) P. Valeri, b) A. Mickevičius, c) D. Baironas.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

X UŽDUOTIS

Lietuviai, latviai, prūsai, sėliai, kuršiai, jotvingiai tik nuo nesenų laikų vadinami bendru baltų vardu, nes anksčiau baltus vadino aisčiais.

Klausimai:

1. Nuo kada pradėtas vartoti (nurodyti amžių) šioms tautoms pavadinti baltų vardas, kodėl ir kaip jis atsirado?

Vertinimas

2. Kokią dar žinote be minėtų tautų jau mirusių rytų baltų tautą, gyvenusią dabartinių Lietuvos ir Latvijos Respublikų teritorijose (Lielupės (Latvija) baseinas ir Lietuvos šiauriniai pakraščiai iki Mūšos upės)?

3. Kas, kada (nurodyti amžių) ir kur pirmasis paminėjo aisčius?

4. Kokiu bendru žodžiu vadinami tautų, genčių pavadinimai?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XI UŽDUOTIS

– Ėjo Jėzus per Jordano upę ir nešė tris rožes: raudoną, baltą ir mėlyną. Jeigu esi raudonoji rožė, Jėzaus vardu prašau – išnyk! Jeigu esi baltoji rožė, Jėzaus vardu prašau – išnyk! Jeigu esi mėlynoji rožė, Jėzaus vardu prašau išnykti!

Klausimai:

1. Kokiam lietuvių tautosakos žanrui priklauso šis tekstas? Kaip manote, kokiais atvejais jis galėjo būti vartojamas?

Vertinimas

2. Tekste yra magijos elementų. Kokių?

3. Tekste minima Jordano upė. Kokia ir kur yra ši upė ir kodėl ji čia minima? Ką liudija Jėzaus ir šios upės vardo paminėjimas lietuvių tautosakos tekste?

4. Rožė – vienas populiariausių tiek Viduramžių poezijos, tiek prozos (pavyzdžiui, *Rožės romanas*), simbolių. Koks žymus šiuolaikinis užsienio autorius yra panaudojęs šį simbolį ir sukūręs populiarų romaną apie Viduramžius, kurio pavadinimas susijęs su rože. Nurodykite autorių ir jo kūrinio pavadinimą.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XII UŽDUOTIS

Lietuvių kalbos veiksmažodžių (*girdyti, linguoti, mazgoti, mokyti, turėti*) asmenuojamosios formos atitinka šias latvių kalbos veiksmažodžių (*dzirdīt, līgot, mazgāt, mācīt, turēt*) asmenuojamąsias formas:

lietuviškai	latviškai
mokyti	mācīt
mokau	mācu
mokai	māci
moko	māca
mokiau	macīju
mokei	macīji
mokė	macīja
turėti	turēt
turiù (aš)	туру
turì (tu)	turi
tùri (jis)	tur
turėjome	turējām
turējote	turējāt
turėjo	turēja
giedoti	dziedāt
giedu	dziedu
giedi	dziedi
gieda	dzieda

lietuviškai	latviškai
mazgoti	mazgāt
mazgoju	mazgāju
mazgoji	mazgā
mazgoja	mazgā
mazgojau	mazgāju
mazgojai	mazgāji
mazgojo	mazgāja
linguoti	līgot
linguoju	līgoju
linguoji	līgo
linguoja	līgo
lingavome	līgojām
lingavote	līgojāt
lingavo	līgoja

Panagrinėję lietuvių ir latvių kalbų žodžių atitikmenis užpildykite lentelę:

lietuviškai	latviškai
mindyti	
mindau	
mindei	
girdau	
girdė	

lietuviškai	latviškai
mylėti	
mylėjau	
balsuoju	
balsuoja	
balsuojame	

Vertinimas: Kiekviena be klaidų parašyta forma – 1 taškas.

Suma:

XIII UŽDUOTIS

Klausimai:

1. 1951 m. Los Andžele (JAV) pasirodė svarbus lietuvių poezijos rinkinys *Žemė*. Kokių penkių poetų kūryba jame buvo publikuota?

Vertinimas

2. Kodėl žemininkai J. Girniaus įvade buvo pavadinti „trečiaja lietuvių poezijos karta“? Nuo kokių kitų dviejų poezijos grupių autorius ją atskyrė?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XIV UŽDUOTIS

Pateikti keturi sakiniai:

- a) Dabar jau buvo girdėti, kaip miške nuo šalčio pošokėjo medžiai.
- b) Naktį pašalo, ir rytą ant balų blizgėjo pirmasis ledukas.
- c) Tie dokumentai buvo riebaluoti, ir pelės juos sudraskė.
- d) Vieną kartą nutiko, kad pelytė net tris dienas nė grūdelio nekrimto!

Klausimai:

1. Nurodykite, kuo *sintaksiškai* visi keturi sakiniai yra panašūs?

Vertinimas

2. Suporuokite *sintaksiškai* panašius sakinius ir pagrįskite, kodėl juos taip sugrupavote.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas).

Suma:

Už kiekvieną teisingai aptartą sakinių porą skiriami 2 taškai (0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)); iš viso už antrą klausimą galima gauti 4 taškus.

XV UŽDUOTIS

Perskaitykite pateiktas ištraukas iš lietuvių rašytojų dienoraščių ir laiškų. Įvardinkite šių ištraukų autorius ir nurodykite, kokie tipiški skirtingų kultūrinių ir literatūrinių epochų bruožai jose atsispindi.

1) Pagaliau, yra labai daug ir kitų ydų, kurias laikinai būtų galima nuolaidžiau pakęsti, jei būtų vilties, kad aukščiau minėtuose dalykuose būtų bent kiek pasitaisyta. O tikrai būtų vilties, kad pasitaisys, jei visų pirma visi parapijiečiai sekmadieniais ir mūsų viešpaties ir išganytojo Jėzaus Kristaus švenčių dienomis būtų verčiami lankyti šventuosius pamokslus. Tomis dienomis be jokios pertraukos reikėtų dėstyti jiems svarbiausias krikščioniškos religijos tiesas, o jų dvasią atitraukti nuo prietarų ir popiežiaus stabmeldystės.

Vertinimas

2) Praėjus keletui metų po mano vedybų, turėdamas galvoj savo silpną sveikatą, nes per intensyviai studijuodamas pasidariau hipochondriku ir negalvojau, kad ilgai gyvensiu, pradėjau rūpintis namu našlėms. Tą našlėms namą, kurį mes pastatėme iš mudviejų santaupų, padovanojame Tolminkiemio kunigų našlėms kaip našlių namą. Tebūnie Dievas mūsų liudininku, kad mes per bendrą mudviejų gyvenimą vienas kitam ištikimai ir sąžiningai tarnavom. Tebūnie šitas namas mūsų meilės patarnavimo įrodymas ir po mūsų mirties.

3) Ko gi sėdžiu Rumšiškėse? Kodėl gi taip gaištu laiką? Kad išmokčiau pats apsispręsti. Bet argi dažnai apsisprendžiu pats, ir kokį matau savo būsimą likimą ir dabartinę būklę? Buvau užmigęs letargu, nematydamas, kas aplinkui mane dedasi, bet staiga tarsi pakirdau. Išvydau save blogiausioje būsenoje, tarsi besantį tarp dangaus ir žemės, ar tą, kur, krisdamas į bedugnę, akimirksniu ištikš į uolą, arba kaip liūtas, kurs patekęs į spąstus negali ištrūkti be pelės pagalbos.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma: